

N:o 19.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående försäljning af torp under förra kaptensbostället Helgesta n:ris 1 och 2 i Södermanlands län; gifven Stockholms slott den 4 december 1903.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att medgifva,

dels att följande sju under förra kaptensbostället Helgesta n:ris 1 och 2, om tillhopa 2 mantal, i Stigtomta socken och Jönåkers härad af Södermanlands län lydande torp, nämligen Myskdalen och Dalstugan i Lunda socken, Mosstorp i Stigtomta socken samt Åhlgölet, Pelltorp, Kulltorpstugan och Villkärrstugan i Björkviks socken må afhändas kronan och till vederbörande innehafvare med äganderätt upplåtas under villkor:

att torpen varda, där sådant ej redan ägt rum, på innehafvarnes bekostnad i behörig ordning genom landtmäteriförrättning till läge och gränser bestämda samt å marken utstakade;

att till kronan såsom köpeskilling för torpen erlägges tjugu gånger det belopp, som enligt nu gällande arrendekontrakt motsvarar torpens i penningar bestämda dagsverksskyldighet, för år räknadt;

att, sedan den för hvarje af dessa torp beräknade köpeskilling blifvit till fullo erlagd, köpebref skall af Kungl. Maj:ts befallningshafvande utfärdas, med rätt för köparen att tillträda torpet den 14 mars, som inträffar näst efter det köpet ägt rum; dock att köpebref ej må

meddelas förr, än nuvarande innehafvarens åbo- och besittningsrätt blifvit behörigen ådagalagd, eller innan sig visat, att ofvanberörda, i afseende å torpens affattning till läge och gränser samt utstakning å marken stadgade villkor blifvit i behörig ordning fullgjorda;

att köparen ensam vidkännes lagfartskostnaderna och andra med köpet förenade utgifter; samt

att de försålda torpen må ägas och besittas såsom allmänt frälse utan dagsverksskyldighet;

dels ock att de genom torpens föryttring inflytande medel må användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsodling tjänlig mark.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Theodor Odelberg.

---

*Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4
december 1903.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LAGERHEIM,
Statsråden: ODELBERG,
HUSBERG,
PALANDER,
WESTRING,
RAMSTEDT,
BERGER,
MEYER,
VON FRIESEN och
VIRGIN.

22:o.

Departementschefen, statsrådet Odelberg anförde härefter:
Till förra kaptensbostället 2 mantal Helgesta n:ris 1 och 2 i Stigtomta socken och Jönåkers härad af Södermanlands län höra nio s. k. åbotorp, nämligen Myskdalen och Dalstugan i Lunda socken, Simbo i Tuna socken, Mosstorp i Stigtomta socken samt Åhlgölet, Heden, Pelltorp, Kulltorpstugan och Villkärstugan i Björkviks socken. Beträffande dessa torp har Eders Kungl. Maj:t, hvad angår de åtta

Bih. till Riksd. Prot. 1904. 1 Saml. 1 Afd. 4 Häft.

2

förstnämnda torpen, genom resolution den 6 augusti 1875 och, hvad Villkärrstugan angår, genom resolution den 3 mars 1882 i nåder förklarar att, sedan det om bostället Helgesta då gällande arrendekontrakt med 1895 års midfasta tilländagått, innehafvarne af ofvanberörda, till bostället dagsverksskyldiga torp finge antagas såsom kronoåbor å desamma mot åtnjutande af de i kammarkollegii kungörelse den 29 februari 1808 stadgade förmåner och med rättighet att utgöra den lägenheterna åliggande dagsverksskyldighet i penningar.

Sedermera har domänstyrelsen vid utfärdande af nytt arrendekontrakt angående Helgesta den 25 maj 1894 omsatt torpens dagsverksskyldighet i penningränta och föreskrifvit, att densamma årligen från och med den 14 mars 1895 skulle utgå af

Myskdalen	med	kronor	47: 62
Dalstugan	”	”	28: 80
Simbo	”	”	40: —
Mosstorp	”	”	100: —
Åhlgölet	”	”	74: 17
Heden	”	”	58: 83
Pelltorp	”	”	27: 03
Kulltorpstugan	”	”	29: 50
Villkärrstugan	”	”	64: 73.

Den penningränta eller afgäld, som af torpen sålunda numera utgår, uppbäres af arrendatorn af Helgesta. Uti nyssnämnda arrendekontrakt har stadgats, bland annat, att arrendatorn vore skyldig att, därest under arrendetiden vederbörande myndighet skulle finna dagsverksskyldigheten till egendomen för torpen eller för ett eller flera af dem böra upphöra, afstå den rätt, som i afseende å sådant torp blifvit arrendatorn genom samma kontrakt tillerkänd, utan annan ersättning än att han ägde för de återstående arrendeåren njuta afkortning å arrendet, motsvarande den lösen, som utginge för de torpet åliggande dagsverken.

Uti en till Eders Kungl. Maj:t ingifven skrift hafva nu innehafvarne af följande af ifrågavarande torp, nämligen: Carl Petter Olsson för Myskdalen, Johan Erik Olsson för Dalstugan, Per Gustaf Larsson för Mosstorp, Göran Oscar Andersson för Åhlgölet, Carl Fredrik Andersson för Pelltorp, Fredrik Reinhold Fredriksson för Kulltorpstugan samt Per August Eriksson för Villkärrstugan i underdånighet anhållit, att nämnda sju torp måtte få, i öfverensstämmelse med hvad Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen enligt nådigt bref den 10 maj 1901 medgifvit i fråga om vissa allmänningstorp under Väderbrunns kungsladugård, till inne-

hafvarne med äganderätt såsom allmänt frälse försäljas; och hafva sökandena, under framhållande att de för köpen af torpen under Väderbrunn bestämda löseskillingar, eller tjugu gånger den årliga afgälden, syntes sökandena ganska betungande, förklarar att, i händelse löseskillingarna för nu ifrågavarande torp ej kunde sättas lägre, sökandena vore villiga erlægga motsvarande belopp, men tillika på anförda skäl hemställt, huruvida icke löseskillingarna kunde nedsättas till exempelvis femton gånger den årliga afgälden.

Öfver ifrågavarande ansökning har kammarkollegium genom nådig remiss anbefallts att efter vederbörandes hörande afgifva underdånigt utlåtande; och har kollegium ej mindre låtit höra arrendatorn af egendomen Helgesta, hvilken förklarar sig icke hafva något att mot bifall till ansökningen erinra, än äfven inhämtat underdåniga yttranden af fögderiförvaltningen i orten och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet, af hvilka fögderiförvaltningen tillstyrkt bifall till ansökningen under enahanda villkor, som stadgats i afseende å torpen under Väderbrunn, samt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, under framhållande att det skulle lända åbotorparne till stort gagn att få med full äganderätt förvärfva torpen, tillstyrkt, att samtliga ofvannämnda nio torp måtte, hvart och ett till sin innehafvare, med äganderätt upplåtas mot köpeskilling, som Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansett skäligen böra fastställas till tjugu gånger det belopp, som motsvarade torpets i penningar bestämda årliga dagsverksskyldighet.

Sedan härefter landtmäteristyrelsen uti till kammarkollegium på anmodan afgifvet yttrande meddelat, att vissa af ifrågavarande torp blifvit genom landtmäteriförrättning i behörig ordning till läge och gränser bestämda, men att beträffande några af dem så icke syntes vara förhållandet, hafva uti till kollegium inkomna skrifter ej mindre Näfvekvärns bruks aktiebolag förklarar sig villigt skatteköpa torpet Simbo på af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreslagna villkor, än äfven Jönåkers härads allmäningsstyrelse förmält sig icke hafva något att erinra mot skatteköp af de ifrågavarande torpen, under förutsättning att ingen betesrätt på allmanningen komme att tillerkännas torpens blifvande ägare.

Kammarkollegium har den 24 sistlidne september i ärendet afgifvit underdånigt utlåtande och däruti till en början meddelat, att omförmälda nio lägenheter, med undantag af Villkärrstugan, i senast fastställda jordebok för länet blifvit med anteckning om dagsverksskyldigheten upptagna bland kronoegendomar under enskild disposition; att torpet Villkärrstugan, som ej förekomme i nya jordeboken, i åtskilliga äldre

jordböcker redovisats inom Björkviks socken under kronotitel såsom oskattlagdt torp, likaledes med anteckning om dagsverksskyldigheten till Helgesta; att torpen Myskdalen, Dalstugan, Åhlgölet, Heden, Pelltorp, Kulltorpstugan och Villkärrstugan tillkommit såsom intagor å Jönåkers häradsallmänning, hvaremot torpen Mosstorp och Simbo vore belägna, det förra å utmarken till skattehemmanet Öfvervalinge n:o 1, dock utan att vara i hemmanets skatt och ränta inbegripet, samt det senare torpet å den inom Tuna socken befintliga del af Jönåkers allmänning, hvilken del emot rekognitionsafgift tillagts Näfvekvärns bruk och sedermera efter föregången skattläggning till hemmantal blifvit under namn af Nyängen skattesåld under bruket; att, hvad vidare anginge torpet Simbo, kammarkollegium enligt beslut den 17 november 1868 låtit bero vid Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes den 30 mars sistnämnda år gifna, kollegii pröfning underställda utslag, hvarigenom torpet Simbo eller Simonstorp såsom dagsverksskyldigt under Helgesta förklarats skola i jordeboken kvarstå, med anteckning att detsamma vore under namn af Lilla Måsebro skattlagdt jämte rekognitionsskogshemmanet Nyängen; samt att torpet Dalstugan genom byte mot Simbo kommit under Helgesta och af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande genom utslag den 10 april 1755 förklarats skola tillsvidare brukas under bostället på lika sätt som dittills skett.

Vidkommande härefter själfva hufvudsaken och därvid först frågan om försäljning af torpet Simbo, har kammarkollegium funnit det med skäl kunna ifrågasättas, huruvida detta torp fortfarande kunde anses vara dagsverksskyldigt under Helgesta, helst Simbo genom skatteköp af rekognitionsskogshemmanet Nyängen öfvergått i privat ägo; och har kollegium på grund häraf hemställt, att framställningen i denna del ej måtte till någon Eders Kungl. Maj:ts vidare åtgärd föranleda.

Beträffande åter de öfriga åtta torpen har kammarkollegium, i likhet med öfrige i ärendet hörde vederbörande, tillstyrkt, att desamma måtte få till innehafvarne försäljas under enahanda villkor, som blifvit stadgade i afseende å ofvan omförmälda försäljning af torp under Väderbrunn.

Domänstyrelsen, som på grund af nådig remiss den 6 nästlidne november i ärendet afgifvit underdånigt utlåtande, har däruti rörande torpet Heden meddelat att, efter det arrendatorn af Helgesta år 1896 hos styrelsen anmält, att innehafvaren af detta torp Erik Vilhelm Persson, hvilken enligt ofvan åberopade nådiga resolution den 6 augusti 1875 medgifvits, i likhet med innehafvare af andra torp bland de nu ifrågasvarande, rätt att, sedan det om Helgesta då gällande kontrakt med 1895

års midfasta tilländagått, antagas till kronoåbo, underlåtit fullgöra honom såsom innehafvare af Heden åliggande skyldigheter, styrelsen låtit till vederbörande häradsrätt instämma bemälda Persson med yrkande, att han måtte förklaras hafva förverkat sin åborätt till torpet och förpliktas därifrån afflytta, hvilken talan, efter det Persson under rättegången afidit, fullföljts mot hans stärbhusdelägare, samt att Eders Kungl. Maj:ts och Rikets Svea hofrätt, där ändring af häradsrättens i saken meddelade utslag blifvit sökt, enligt dom den 7 mars 1902, som vunnit laga kraft, funnit Persson hafva förverkat besittningsrätten till torpet samt förpliktat hans stärbhusdelägare att från torpet afflytta vid äfventyr att eljest varda på egen bekostnad därifrån vrakta; och har domänstyrelsen med afseende härå och då arrendatorn af Helgesta, hvilken ej lämnats tillfälle att yttra sig öfver förslaget om Hedens försäljning, numera vore enligt det om Helgesta utfärdade arrendekontrakt berättigad att själf antaga torpare å Heden, hvilket emellertid, såvidt styrelsen hade sig bekant, ej ännu skett, hemställt, att den framställning, som i ärendet gjorts rörande torpet Heden, ej måtte till någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda; tilläggande domänstyrelsen att, då ifrågavarande torp vore beläget på långt afstånd från de till Helgesta hörande hemman i annan socken än dessa, antagligt vore, att torpet, om det nu bibehölles, komme att vid utgången af löpande arrendeperiod för Helgesta försäljas i enlighet med bestämmelserna i nådiga skrifvelsen angående lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner den 25 september 1896.

I afseende å öfriga nu ifrågavarande torp har domänstyrelsen instämt uti hvad kammarkollegium hemställt.

Enligt af de i ärendet hörda myndigheterna föreslagen grund skulle köpeskillingen för hvart och ett af ifrågavarande torp, med undantag af torpen Simbo och Heden, hvilka, på grund af hvad om dem i ärendet blifvit utredt, icke torde nu till försäljning böra ifrågakomma, uppgå till följande belopp, nämligen:

för	Myskdalen	till	.....	kronor	952: 40
”	Dalstugan	”	.....	”	576: —
”	Mosstorp	”	.....	”	2,000: —
”	Åhlgölet	”	.....	”	1,483: 40
”	Pelltorp	”	.....	”	540: 60
”	Kulltorpstugan	”	.....	”	590: —
”	Villkärrstugan	”	.....	”	1,294: 60.

Med anledning af hvad i ärendet sålunda förekommit, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:ts, som torde finna det af Eders Kungl. Maj:ts

befallningshafvande väckta förslaget om försäljning af torpen Simbo och Heden icke till vidare åtgärd föranleda, täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att medgifva,

dels att följande sju under förra kaptensbostället Helgesta n:ris 1 och 2 lydande torp, nämligen Myskdalen, Dalstugan, Mosstorp, Åhl-gölet, Pelltorp, Kulltorpstugan och Villkärrstugan må afhändas kronan och till vederbörande innehafvare med äganderätt upplåtas under villkor:

att torpen vardå, där sådant ej redan ägt rum, på innehafvarnes bekostnad i behörig ordning genom landtmäteriförrättning till läge och gränser bestämda samt å marken utstakade;

att till kronan såsom köpeskilling för torpen erlägges tjugu gånger det belopp, som enligt nu gällande arrendekontrakt motsvarar torpens i penningar bestämda dagsverksskyldighet, för år räknadt;

att, sedan den för hvarje af dessa torp beräknade köpeskilling blifvit till fullo erlagd, köpebref skall af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande utfärdas, med rätt för köparen att tillträda torpet den 14 mars, som inträffar näst efter det köpet ägt rum; dock att köpebref ej må meddelas förr, än nuvarande innehafvarens åbo- och besittningsrätt blifvit behörigen ådagalagd, eller innan sig visat, att ofvanberörda, i afseende å torpens affattning till läge och gränser samt utstakning å marken stadgade villkor blifvit i behörig ordning fullgjorda;

att köparen ensam vidkännes lagfartskostnaderna och andra med köpet förenade utgifter; samt

att de försålda torpen må ägas och besittas såsom allmänt frälse utan dagsverksskyldighet;

dels ock att de genom torpens föryttring inflytande medel må användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsodling tjänlig mark.

Till denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition i ämnet af den lydelse, bilaga ... till detta protokoll utvisar, till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo:

Axel Mörner.